Mottatt fra Greut
Postk. 29/8-41

74

550 V

Mappe 5
Ekspl. 1
Årg. 1941
O.V.
Jfr. 5x

NORSK TIDEND

Nr. 1 - 23. august 1941.

Til våre lesere.

Fra begynnelsen av august er radioapparatene beslaglagt i store deler av vårt land og hundretusener av gode nordmenn har ikke lenger anledning til å höre hva som skjer ute i den store verden. En begrenset nyhetstjeneste blir sikkert opprettholdt også i disse "mörklagte" distrikter, men den blir under alle omstendigheter utilfredsstillende. Vi skal derfor hver uke forsöke å gi kortfattede oversikter over de viktigste verdensbegivenheter. Plassmangel forbyr å gjöre oversiktene så fullstendige som de burde være, men likevel tror vi at våre lesere vil sette pris på dem. Det er riktignok ikke så mange vi kan nå direkte, og vi vil oppfordre alle våre lesere til å hjelpe til med å spre Norsk Tidend på beste måte. Om ikke annet så la ditt eksemplar av avisen gå videre til flest mulig andre.

Sannsynligvis varer det heller ikke lenge för resten av landet er mörklagt. Vi vil derfor også straks knytte forbindelse med lesere i de områder som ennå har anledning til å lytte på norsk kringkasting fra London. Vår avis vil også inneholde en avdeling almindelig nyhetsstoff og dessuten en avdeling som behandler spörsmål av interesse for medlemmer av faglige sammenslutninger av enhver art.

Amerika og krigen.

Roosvelts og Churchills fellesproklamasjon om krigsmålene, som ble sendt ut samtidig med meldingen om at de to statsmenn hadde truffet hverandre på et krigsskib i Atlanterhavet, inneholder ingen overraskende punkter. Den slår fast at de to land ikke önsker territoriale vinninger, at de ikke önsker territoriale forandringer som strir mot folkenes uttrykte önsker og at folkene selv skal få velge sin egen regjeringsform. Videre sier den at alle land, seierherrer som beseirede skal ha samme rettigheter når det gjelder handel og tilgang på råvarer og at et utvidet ökonomisk samarbeid mellem folkene skal sikre bedre arbeidsvilkår ökonomisk og social sikkerhet. Når nazismens tyrrani er knekket skal alle nasjoner kunne leve i sikkerhet innenfor sine grenser og havenes frihet skal trygges. For å oppnå disse mål er det nödvendig at de nasjoner som truer andres sikkerhet ikke får anledning til å drive rustninger hverken tillands, tilsjös eller i luften. Men Roosevelt og Churchill har ikke bare diskutert krigsmålene, de har sikkert også fattet militære beslutninger av den störste viktighet, selv om dette ikke er meldt i noe officielt kommunike. Den viktigste konsekvens av proklamasjonen er at Amerika nå offisielt trer fram som part i krigen og at det garanterer alle nasjoner en rettferdig fred. Denne garanti innebærer da også at Amerika ikke vil finne seg i en fred diktert av et seierrikt Tyskland. Proklamasjonen kan betraktes som en offentliggjörelse av demokratienes fredsvilkår, og den kommer derfor alle framtidige fredstilbud fra Hitler i forkjöpet. Diktaturene kan i dag sikkert få fred på grunnlag av disse vilkår, som bygger på folkenes rettigheter både nasjonalt og internasjonalt. Men like sikkert er det at diktaturene ikke kan gå med på disse vilkår uten selv å opphöre med å være diktaturer og undertrykkere. Noen fred kan derfor ikke sluttes hverken med Hitler eller Mussolini.

Hovedhensikten med forhandlingene kan bare ha vært å bli enige om den vei demokratiene skal slå inn på for å seire i krigen. Det er verdt å merke seg at Sovjetsamveldet er blitt holdt underrettet om forhandlingenes gang. De viktigste punkter som man kan forutsette at partene er blitt enige om er følgende:

1) Engelsk-amerikansk-russisk fellesoppteden i Öst-Asia i tilfelle Japan går til nye aksjoner der, enten det nå blir mot Thailand, Hollandsk Ostindia eller Sovjetsamveldet. Det er allerede tydelig å merke at japanerne er urolige, og en viss avspenning er åpenbart å spore i denne del av verden.

2) Amerikansk-britisk samarbeide i tilfelle Vichyregjeringen skulle gå med på de tyske krav om baser i Dakar og Nord-Afrika.

3) Öket og planmessig materiell støtte både til England og Sovjetsamveldet. Dette punkt, som i det lange löp sikkert er det viktigste, skal videorediskuteres under forhandlinger som snart skal begynne i Moskva. Det som her planlegges er ikke noe mindre enn å legge om hele det ökonomiske og industrielle liv i De Forente Stater slik at denne støtte kan bli mest mulig effektiv. Amerika skal bli demokratienes våpenarsenal, og produksjonene skal bli krigsproduksjon ennå för Amerika officielt har gått inn i krigen. De private profittinteresser skal vike for det ene store formål: Å bringe krigen til rask og seierrik avslutning. Den sivile industri skal planmessig og på statens initiativ omlegges til krigsproduksjon i den utstrekning dette er nödvendig. Hva det betyr at en stat som leverer nesten halvparten av verdens industriproduksjon går til et slikt skritt, kan enhver forestille seg. Men det er samtidig tydelig at amerikanerne ikke er overdrevne optimister. Etterat Roosevelt kom tilbake fra konferansen uttalte han forvisningen om at russerne vil holde ut vinteren over og at hjelpen derfor måtte planlegges på lang sikt.

Östfronten.

For 2 måneder siden veltet de tyske millionarmeer inn over grensen til Sovjetsamveldet, og i den tiden som er gått siden har verdens to sterkeste militærmaskiner vært innviklet i en kamp på liv og död. Det endelige utfall av kampen er det ikke mulig å forutse i dag, men det er en kjensgjerning at denne gangen har tyskerne mött en motstand som har kullkastet alle deres opprinnelige planer. De russiske armeer er blitt drevet tilbake, men de har ikke lidt noe avgjörende nederlag.

Tyskerne har hittil besatt et russisk landområde som er noe större enn Frankrike og med et innbyggertall på omkring 35 millioner. Men halvparten av dette område er Öst-Polen, Randstatene og Bessarabia, som först ble innlemmet i Sovjetsamveldet i 1939 og 1940. Regner man med Sovjetsamveldets grenser fra för 1939 har tyskerne besatt et landområde omtrent så stort som Norge med ca. 15 millioner innbyggere, dvs. 1½ % av det samlede flateinnhold og omkring 8 % av den samlede befolkning. De besatte områder er gjennomgående fattige jordbruksdistrikter med en svakt utviklet industri. Jernmalmdistriktet Krivoi Rog i Ukraine er det eneste viktige industrisentrum som tyskerne hittil har tatt. Leningrad, Moskva og Kiev, som etter den tyske plan skulle vært erobret allerede i midten av juli, er ennå fast på russernes hender, og Moskva er åpenbart ikke en gang alvorlig truet. De landevinninger som tyskerne har hatt betyr derfor ingen virkelig svekkelse av den sovjetrussiske forsvarsmakts industrielle grunnlag, og kan derfor ikke ha avgjörende betydning for utfallet av krigen. I de ubesatte områder ligger den alt overveiende del av den russiske rustningsindustri, og der ligger også praktisk talt alle kull- og oljefelter, helt utenfor de tyske bombeflys rekkevidde.

Det ser ut til at tyskerne selv er klar over at disse erobringer ikke virker overbevisende i deres seierspropandaganda. Hærledelsen og propagandaapparatet har derfor istedet servert sine forventningsfulle landsmenn på hjemmefronten fantastiske oppgaver om fiendens tap under de

kjempemessige "tilintetgjörelsesslag" som har raset. Disse talloppgaver kan selvsagt ikke kontrolleres direkte, men hvis de var riktige er det helt uforklarlig at tyskerne ikke for lenge siden har besatt en vesentlig del av europeisk Russland. Hvis tyskerne har tatt 1,2 million fanger og hvis russerne har tapt nesten 4 millioner i drepte og sårede kan det bare bety at den russiske armes kjernetropper er ödelagt, og da skulle også den vesentlige hinder for et inntog i Moskva være ryddet av veien. På 6 uker skal russerne ha mistet 10 000 fly, men enda er det mulig for russerne dagstött å bombardere Berlin, de rumenske oljekilder og transporter både i Svartehavet og i Östersjöen. Tyskerne har for lenge siden forkynt at de har erobret luftherredömmet over Russland, men enda greier de ikke å gjennomföre systematiske luftbombardementer mot Moskva, Leningrad og andre russiske industricentrer. Russerne innrömmer selv at de på de förste seks ukene mistet 4000 fly, men dette betyr likevel ingen katstrofe for det russiske luftvåpen. Ved krigsutbruddet i 1939 var den russiske flyindustri den störste i verden. Siden den gang -en ha russerne rustet uavbrudt, og det er sikkert ingen overdrivelse at de i juni rådet over 30 000 moderne fly og at den månedlige produksjon gikk opp i 2000 fly. Heller ikke fantes det vel noe land i verden hvor det var utdannet så mange aktive flyvere som i Sovjetsamveldet. Det er derfor lenge igjen för det russiske luftvåpen er nedkjempet, og uten å ha erobret luftherredömmet, i det minste over frontavsnittet, har tyskerne små utsikter til å vinne noen avgjörende seier. Når det gjelder tankvåpenet tyder også alle meldinger på at russerne materielt sett er jevnbyrdige med motstanderen, og etter de tyske meldinger å dömme er troppenes moral utmerket; russerne slåss jo som djevler og vil ikke erkjenne seg slått selv om stillingen er aldri så håplös.

Luftslaget over Tyskland.

Mens tyskerne må bruke störsteparten av sine stridskrefter tillands, tilsjös og i luften under kampene i öst, hamrer det engelske flyvåpen stadig voldsommere lös på de tyske industricentrer i Nord- og Vest-Tyskland. Tyskerne melder riktignok fremdeles at disse angrep ikke anretter militær skade og at den civile skade er ubetydelig. Men tonen er likevel blitt en annen. For en tid siden meldtes fra Berlin "at befolkningen i de kraftigst bombarderte byer i det nordlige og vestlige Tyskland har vist et heltemot som man vil få en forestilling om når det en gang blir mulig å snakke om det som er skjedd." De engelske meldinger om den skade som er gjort er meget sparsomme, men nylig ble det offentliggjort en statistikk som gir et billede av de engelske flytokters omfang. I löpet av 8 uker har 32 tyske byer blitt bombardert tilsammen 114 ganger, og 91 av disse angrep betegnes som store og 23 som meget store. Köln har hatt 18 besök, Bremen 12, Düsseldorf 11, Kiel 10, Hannover 8, Emden og Wilhemshafen hver 7, Mannheim og Münster hver 6. Hamburg har hatt 6 flyangrep, hvorav 5 store, og Berlin har hatt 4 engelske besök, derav 3 store, og dessuten har russiske bombefly angrepet byen flere ganger. Et av de volsomste britiske luftangrep ble utfört 12. august. Mellem 8 og 900 fly deltok i löpet av 24 timer i dette angrep mot Tyskland og Kanalkysten, og de smalede britiske tap utgjorde bare 33 fly. Engelskmennene er ikke nå lenger så hensynsfulle i sin bombing, og de erkjenner det selv. De erkjenner at toktene er gjengjeldelser for tyskernes brutalitet under angrepene på den engelske civilbefolkning, og de legger ikke skjul på at den tyske befolkning nå i stadig ökende målestokk skal få föle luftangrepenes redsler.

Slaget om Atlanterhavet.

Senkningene av engelsk, alliert og nöytral handelstonnasje har gått voldsomt ned i juli. Etter de tyske oppgaver utgjorde de bare 407 000 tonn mot over 700 000 tonn i juni. Engelskmennene oppgav litt over 400 000 tonn i juni, og for juli anslår man i London tallet til mellem 150 og 200 000 tonn. Dette er ikke stort mer enn England og U.S.A. i dag gjennomsnittlig sjösetter pr. måned. Likevel er det for tidlig å si at slaget om Atlanterhavet er vunnet. Det er mange årsaker til at

senkningene i juli var små. Den lyse årstid er tildels ugunstig for angriperne, og det er klart at både tyske ubåter og fly som för deltok i Atlanterhavet nå er med i operasjonene mot Sovjetsamveldet. Den amerikanske konvoiering av forsyningene til islandske farvann spiller sikkert en stor rolle, og endelig er det sannsynlig at den direkte bekjempelse av ubåtene blir stadig mer effektiv, bl.a. fordi det britiske flyvåpen öker i styrke.

Samtidig som de engelske tonnasjetap har gått ned, har de tyske og italienske öket. Efter engelske oppgaver utgjorde de i juli måned 459 000 tonn og da var enda ikke de tap russerne har tilföiet aksemaktene i Ishavet, Östersjöen og Svartehavet regnet med, Aksemaktenes samlede tonnasje er ikke större enn 6 mill. tonn, og tapene for en enkelt måned utgjör derfor omkring 10% når man regner med de russiske senkninger. England og dets allierte disponerer sannsynligvis omkring 30 mill. tonn, og tapene har ikke noen måned utgjort så mye som 2%.

Den offentlige administrasjon skal ensrettes.

Det er tydelig at kst. Hagelin og hans kampfeller har innledet en ny stor offensiv for å skaffe seg ho redömme over den offentlige administrasjon. I avisene kommer det daglig meldinger om avskjedigelse av fylkesmenn, ordförere og lensmenn, men kanskje de fleste utskiftninger som foretas aldri blir offentliggjort. Særlig i Oslo har avskjedigelsene i den siste tiden tatt et svært omfang. Anerkjent dyktige og kvalifiserte folk skiftes ut med mer eller mindre tvilsomme individer som er medlemmer av det "statsbærende" parti.

Lönnsrådmann Sverre Iversen sa opp sin stilling i begynnelsen av juli fordi ordföreren tilsatte sjefen for NS - personalkontor, en 22 årig jypling ved navn Sverre Pettersen som rådmannens förstesekretær. Dermed rykket kampfelle Pettersen - bedre kjent under navnet Bombe-Pettersen opp som lönnsrådmann og skal ordne opp med alle lönns- og personalsaker som angår 14 000 arbeidere og funksjonærer. Pettersen har aldri tidligere hatt med kommunale saker å gjöre, og han har allerede avslört sin uvitenhet overfor sine underordnede ved å spörre hva en lönnstariff er og har også gitt andre slående bevis for at nå er sakkyndigheten omsider sluppet til. Pettersen har også fått i oppdrag innen en kort frist å sörge for at flertallet av de kommunale funksjonærer i Oslo melder seg inn i N.S. I den anledning har han holdt et möte med ca. 30 spesielt innbudte funksjonærer for å diskutere saken. Enkelte av deltakerne mente at sålenge en rekke navngitte overordnede funksjonærer ennå satt i sine stillinger, var det vanskelig å skaffe nye medlemmer. Men Bombe-Petter en mente at slike vanskeligheter skulle han nok sörge for å rydde av veien. Så nå kommer det nok flere avskjedigelser.

Da rådmann Iversen gikk så også finansrådmann Hartmann opp sin stilling. Han ville ikke ta ansvaret for finansene når lönnsavdelingen skulle administreres av en helt ukvalifisert person. Det forlyder at "ordförer" Fritz Jensen selv har tenkt å overta denne stillingem som en bibeskjeftigelse. Også fungerende sekretær hos finansrådmannen, Brofoss, har sökt avskjed.

Reguleringsjef Hals ble avskjediget i begynnelsen av juli, og litt senere ble sosialrådmann Ström, vedlikeholdssjef Carsten Boysen ved leiegårdskontoret, bibliotekar Helhus, gymnastikkinspektör frk. Platou og en rekke lærere ved folkeskolen avskjediget. 1. august ble ligningssekretær Jörgen Dahl avsatt, og samme dag sa ligningsjef Lund opp sin stilling. Ligningssjefen skal etter hva det fortelles avlöses av en tidligere bankkontorist som for ti en herjer som "rådmann" i Porsgrunn. 8. august ble den tidligere mangeårige formann i tjenestemannsforeningen ved Rådhuset avskjediget - selvsagt uten noen begrunnelse.

For noen dager siden ble telegrafdirektör Hårberg og trafikksjef Leif Larsen ved telegrafverket avsatt. I deres sted er utnevnt to N.S. folk, Hadeland, og Fiane.

Direktör Alf. B. Bryn i Direktoratet for Industriforsyning forlot for noen tid siden sin stilling, og nå er han arrestert av Gestapo.

Årsaken er at han skriftlig dementerte at han hadde undertegnet opprøpet av 1. juli "Kjente menn innen norsk næringsliv kaller til kamp mot bolsjevismen."

Også Judas Lie i politidepartementet er på krigsstien. Kriminalbetjent Thor Haugen, som har vært ansatt i Oslo Politi i 28 år og som er mangeårig tillitsmann for politifolkene, fikk avskjed på dagen for kort tid siden. Noen dager senere ble også oppdagelsessjef Sveen avsatt.

I en rekke andre byer er også den nye tids menn i virksomhet. I Porsgrunn har således den nye rådmann, den samme kontoristen som skal bli ligningssjef i Oslo, avskjediget 10 kommunale funksjonærer deriblandt ligningssjefen, kinobestyreren, kommunerevisoren og byingeniören.

Men alt dette er bare begynnelsen. Inneriksdepartementet har nettopp sendt ut et spörreskjema som skal utfylles av alle kommunale tjenestemenn i hovedstilling. Skjemaet som stiller en rekke private spörmål, som bl.a. angår familieforhold, inntektsforhold, medlemsskap i foreninger o.s.v. skal brukes til å opprette et kartotek i Innenriksdepartementet. Det sier seg selv hva hensikten er med dette kartotek, og tjenestemennene er da også klar over at ingen må innlate seg på utfylle skjemaet.

Fra organisasjonene.

De 43 organisasjoner henvendelse til Reichskommissar Terboven vakte oppsikt langt ut over landets grenser, og den skapte stor forbitrelse i ledene N.S.kretser, som nå endelig håpet å finne et grunnlag for å komme organisasjonene tillivs. Terboven ventet lenge med å svare, men da svaret kom var det også et svar som var en nazist verdig. Det var et makabert skuespill som ble oppført i Stortingssalen 17. juni. Terboven skjeldte først representantene for organisasjonene ut etter god nazistisk oppskrift uten å ta smålige hensyn til sannhet og redelighet. Derpå lot han på stedet en del av representantene arrestere og føre til Möllergaten 19 av tyske politisoldater. Blandt de arresterte var 4 ledende tillitsmenn i Landsorganisasjonen og tilsluttede forbund, og de fagorganiserte ventet nå med spenning på hva Landsorganisasjonen ville foreta seg.

Svaret kom den 30. juni da sekretariatet sendte et skriv til Reichskommisariat hvor det ble stillet bestemte krav om löslatelse av de arresterte tillitsmenn, krav om lönnsforhandlinger og krav om tilfredsstillende arbeidsmuligheter for organisasjonen. Disse krav fikk enstemmig tilslutning i alle forbundsstyrer, og Reichskommisariat ble skriftlig underrettet om forbundenes holdning.

Tyskerne nölte lenge med å svare. I midten av juli ga Reichskommis riet beskjed om at alle fagorganisasjonenes saker heretter skulle overföres fra kommisariatets sosialavdeling til et nyopprettet arbeidsdirektorat under ledelse av direktör Stenersen og kampfelle Erling Olsen.

Sekretariatet svarte at det ikke forelå grunnlag for samarbeid med Arbeidsdirektoratet sålenge kravene i brev av 30. juni ikke var imötekommet. Forbundene ga alle sin tilslutning til dette svaret. Nå måtte Reichskommisariat treffe en avgjörelse, og den 30. juli ble Landsorganisasjonens formann Jens Tangen og advokat Hansteen innkalt til en konferanse med Terboven. Det manglet ikke på sterke advarsler til organisasjonsledelsen under denne konferansen, men da det viste seg at alle krav ble bestemt opprettholdt, ga Terboven tilsagn om lönnsforhandlinger. Men forutsetningen skulle være at organisasjonen opptok forbindelse med Arbeidsdirektoratet. Dagen etter konferansen ble de arrestert tillitsmenn plutselig löslatt.

Nå er det oppstått en ny situasjon. De krav som organisasjonen hadde stillet var i det minste delvis etterkommet, og den 12 august besluttet sekretariatet å tre i forbindelse med Arbeidsdirektoratet. Forutsetningen er da selvsagt at det kommer fart i lönnsforhandlingene. Hva disse vil före til er et annet spörsmål. Det er sikkert ingen grunn til optimisme, noen kompensasjon for prisstingingen som forslår noe gjör nok tyskerne ikke med på. Dessuten er det ikke bare dyrtiden som nedsetter levestandarden. Minst like galt er det at alle viktige varer

enten er rasjonert eller i det heletatt ikke å få kjöpt. Nå forsvinner melken også, som i den siste tiden har vært et vesentlig ledd i ernæringen for folk med tungt kroppsarbeid. Når ernæringsforholdene på denne måten blir stadig vanskeligere, vil de selvsagt virke på arbeidsytelsen. Under slike forhold er det klart at arbeiderne ikke vil la seg avspise med smuler, de vil forlange en levestandard som det er mulig å eksistere på.

Den lenge bebudede forordning om fagorganisasjonen lar vente på seg. Opprinnelig var det nok meningen at den skulle ha omtrent samme innhold som Innenriksdepartementets forordning av 17. juni som gjelder for andre foreninger. Men den vilje til motstand som har gitt seg mange utslag innenfor fagorganisasjonen i den siste tiden har åpenbart gjort tyskerne betenkelige. Det forlyder også at de tyske militære myndigheter vil ha et ord med i laget. De önsker ingen uro på arbeidsplassene sålenge de har fullt opp å gjöre i öst. Det er derfor mulig at kampen mot fagorganisasjonen skal utsettes til et mer beleilig öieblikk. Men så lenge er det ikke sikkert at tyskerne og N.S. kan vente.

3483
A
Mappe 5
Ekspl. 2
Arg. 1941
O.V.
Jfr.

Norsk Tidend.

Nr.2 - 30 august 1941.

Til våre lesere.
Siden vårt forrige nummer kom ut har vi fått melding om at radioapparatene er beslaglagt også i Trondheim og hele Sör-Tröndelag fylke.Dette er ikke offentliggjort m noen Osloavis,og det er grunn til å tro at det samme er skjedd en rekke andre steder og at radioforbudet stadig vil bli utvidet.Vi retter derfor ennå en oppfordring til våre lesere om å gjöre sitt til at Norsk Tidend får den störst mulige lesekrets.

Den allierte aksjon mot Iran.Den 25 august rykket brutiske og russiske tropper over grensen til Iran.Forhistorien til denne aksjon er meget lærerik.Etter det mislykkede tyske kuppet i nabolandet Irak i vår,flyktet et stort antall tyske militære og teknikkere som hadde tjenestegjort hos opprörsregjeringen i Irak over grensen til Iran.Her opptok de straks en lignende virksomhet som i Irak kort tid i forveien.De opptrådte selvsagt ikke som militære,men som tekniske og politiske rådgivere,som handelsreisende,turister osv,etter vanlig nazistisk mönster.Det samlede antall av disse "spesialister"anslås til omkring 2000.

Siden juli måned har både Sovjetsamveldet og Storbritania flere gange henstillet til den Iranske regjering å utvise disse tyskere,men hver gang ikke uten resultat.Med erfaringen fra Irak burde den Iranske regjering ha tatt disse henstillinger alvorligere.Men her fikk vi et nytt eksempel på følgene av en "streng nöytralitetspolitikk",som har fört så mange andre små land i ulykken.De Iranske myndigheter kunne ikke påvise at tyskerne drev noen ulovlig virksomhet,og det forelå derfor intet grunnlag for å utvise dem.De avviste også påstanden fra de allierte om at tyskerne forberedte et statskupp i Iran og at disse spesialister skulde forberede dette kuppet.Storbritania og Sovjetsamveldet var ikke tilfreds med Irans svar og de var ikke tilsinns å la seg overrumple.Alt for store interesser stod på spill.Hvis Iran skulde komme under tysk innflytelse på samme måte som Ungarn og Bulgaria ville det bety en farlig trusel mot de engelske oljeforsyninger i det nære Östen.Iran produserer over 10 mill.tonn olje,og de fleste oljekildene er på engelske hender.Men hvis tyskerne fikk politisk fotfeste i landet,ville det ikke vare lenge för oljetransportene tok veien over Tyrkia til Tyskland,og det ville neppe eller ikke være lenge för de tyske fly,tyske tanks og tyske tropper ville være stasjonert der.Og så kunne Tyskland begynne å true Tyrkia både fra vest og fra öst og dermed tvinge tyrkerne i samme stillimg som nordmennene står i i dag.Det har alt lenge gått rykter om at Tyrkia her vært under tysk press for å tillate transitt av krigsmateriell og tropper til Iran,og det er denne utvikling som de russisk-engelske armeer har kommet i forkjöpet.Krigen i Iran ble ikke langvarig.Da tre dager var gått stod de allierte tropper over 150 km.inne i landet,og den Iranske regjering som hadde ligget under for tyskerne måtte tre tilbake 27 august. Neste dag ga den nye regjering ordre om at de Iranske tropper skulle innstille kampen.For tredje gang i år har tyskerne vært for sent ute.Förste gang var i Irak og andre gangen i Syria.Utfallet av aksjonen mot Iran kan få den störste betydning for krigens videre gang.For det förste er den Iranske olje sikret for de allierte,og tyskerne får ingen del av den. Dernest er det opprettet landforbindelse mellem Kaukasus og den persiske bukt hvor forsyninger av enhver art kan nå Sovjetsamveldet fra England og Amerika.Og endelig betyr tyskernes nederlag i Iran en oppmuntring for de krefter i Tyrkia som vil motsette seg nye tyske krav.De alliertes stilling i den nære orient er konsolidert.Det synes nå klart at tyskerne ikke kan nå oljekildene i Kaukasus gjennom Syd-Russland för vinteren. Deres eneste mulighet for å skaffe seg olje er å trenge fram over Tyrkisk område.Men da vil de sansynligvis möte en samlet tyrkisk-engelsk-russisk motstand.

Östfronten. I Berlin diskuterer man nå i velunderrettede kretser et vinterfelttog, ikke bare som en mulighet, men som en kjennsgjerning. Det synes å være klarhet over at russerne ennå vil ha store reserver å sette inn når höstregnet og den förste sneen gjör det vanskelig å ta seg frem i den bunnlöse sölen på de russiske sletter. Det blir derfor nödvendig å stanse framrykningen. De samme kretser diskuterer også når hærledelsen vil gi stopp-ordren og hvor langt de tyske tropper da vil stå inne i Russland. Alle forutsetter at Moskva, Leningrad og hele Ukraine vil bli besatt i löpet av sommeren, men enkelte synes å håpe at det skal lykkes å trenge helt fram til Kvitehavet, Volga og det Kaspiske hav. Under alle omstendigheter har tyskerne atskillig arbeid å utföre för de har besatt de viktigste industriströk i Sovjetsamveldet, og det ser ut til å råde atskillig tvil om det vil lykkes. Det er ikke stort mer enn to måneder igjen för vinteren setter inn for alvor. Tyskerne tröster seg derfor med at det vesentlige ikke er å rykke langt fram. Hovedsaken er å tilföye den russiske feltarmé så hårde slag at den ikke for alvor kan true tyskerne i vintermånedene og at den er ute av stand til å begynne operasjoner i stor målestokk til våren. Men alle er enige om at de store industridistrikter i Ukraine må være erobret för vinteren. Merkelig nok er det ingen som antyder at oljekildene i Baku må erobres för framrykningen stanser.

Det er nå over tre uker siden den tredje störe offensiv på Östfronten begynte, og det er allerede tydelige tegn til at den er iferd med å ebbe ut. Den største framgangen i disse tre ukene har tyskerne hatt i Ukraine etter gjennombruddet under slaget ved Uman. Den förste meldingen om denne seieren kom 8 august og den 17 august meldte tyskerne at de hadde erobret havnebyen Nikolajev ved Svartehavet. Men ennå i dag holder russerne Odessa, hvis landforbindelse med de russiske hovedstyrker er avskåret, og enkelte brohoder på vestbredden av Dnjepr synes ennå å være på russiske hender. Men stort sett er det Dnjepr som danner frontlinjen i dette avsnittet, og dermed har tyskerne fått herredömmet over betydelige industriströk i Vest-Ukraine. Syd og vest for Kiev har derimot russerne holdt sine stillinger i hele august-måned. Omkring 250 km. nord har tyskerne hatt en del framgang og besatt det viktige militære knutepunkt Gomel. På Smolenskfronten har tyskerne også meldt om seire, men her har russerne gått til kraftige motangrep, og det ser ut som om stillingen er praktisk talt uforandret siden begynnelsen av august. I retning av Leningrad har de tyske tropper hatt en del framgang. De har tatt byene Narva, Luga og Novgorod, og hevder at de står like ved jernbanelinjen Leningrad-Moskva. Vest og syd for Leningrad står tyskerne nå omkring 100 km. fra byen, men de har ikke hatt nevneverdig framgang den siste uken. I Estland er en del russiske styrker avskåret omkring byene Tallin og Baltischport, og andre styrker holder öyene Ösel og Dagö i Östersjön. Her har russerne viktige fly- og flåtebaser, men i det lenge löp er det vel tvilsomt om de kan holde stillingen.

På fronten i Finnland har det vært meget liten bevegelse helt til det siste. Lengst i nord, ved Petsamo, har de tysk-finske tropper åpenbart ikke kommet av flekken, men de har lidt store tap. Lenger syd har aksetroppene erobret Salla, men de står ennå langt fra den gamle finsk-russiske grensen. I skogtraktene lenger sydover har spredte finske avdelinger trengt inn i Karelen, men de truer ikke på noe punkt Murmanskbanen. De heftigste kamper har kanskje rast på begge sider av Ladoga og på det Karelske nes. Men heller ikke i dette område har de tysk-finske tropper gjenerobret noen vesentlig del av de distrikter som finnene måtte avstå i fjor vår. Det største som er sikkert er at de nå har nådd Ladogas nordbredd og har erobret Sordavala og Kexholm. Finnene innrømmer selv at de har hatt tunge tap. Hangö, den smale landtanger ved munningen av Finskebukten, holdes fremdeles av russerne.

I snart 10 uker har den tyske hærledelsen kastet stadig nye hundrer tusener inn i blodbadet på östfronten. Man regner med at tyskerne begynte

angrepet med omkring 3 millioner mann,men at tallet etterhvert har økot til 5 millioner.Tyskerne nermer seg dermed sikkert grensen av det de kan sette inn av noenlunde brukbart soldatmateriell.Dex trenger også adskillige på hjemmefronten og i alle de okkuperte land.All kvalifisert arbeids kraft kan heller ikke tas vekk fra industrien,som ikke bare kan drives med gamle arbeidere,kvinner og krigsfanger.Tyskernes tap har utvilsomt vært svære og meget större enn herledelsen hadde regnet med.Det værste er at det er de höyest utdannede og best utstyrte divisjoner som har måttet blö,og disse kan ikke så lett erstattes.Russerne anslår de tyske tap av drepte,sårede og fanger etter to måneders krig til over 2 millioner.Selv om dette tallet skulle ligge i overkant betyr det et langt större tap for tyskerne enn det dobbelte antall ville bety for russerne. De materielle tap har også vært voldsomme.Russerne anslår dem til 8000 stridsvogner,10 000 kanoner og 7200 fly.Det er selvsagt ikke mulig å ha noen sikker mening om riktigheten av disse oppgaver.Men det er en kjennsgjerning at da den tyske offensiv i Ukraine nådde höydepunktet var den tyske flyaktiviteten på andre frontavsnitt forholdsvis svak.Moskva har således ikke på lenge hatt et luftangrep,og Leningrad som har fiendon på 100 km.s avstand,har stort sett greid å avvise alle luftangrep.Under de siste voldsomme kamper på Smolenskfronten var det russiske flyvåpen overlegent,melder en engelsk militærutsending som overvar slaget.Alt dette tyder på at det russiske flyvåpen ennå har sin fulle kampkraft og at tyskerne har igjen å seire i slaget om luftherredömmet.

Frankrike.Nesten to tredjeparter av Frankrike holdes ennå i dag besatt av tyske tropper,og det er de rikeste distriktene som er hærtatt.I den ubesatte delen av landet,hvor Vichyregjeringen har sete,bor knapt tredjeparten av befolkningen.Vichyregjeringen har ingen virkelig rot i det franske folk.De fleste av dens medlemmer og de folk som omgir den har ikke tidligere spillet noen politisk rolle,og mage av dem er ganske enkelt kjöpte tyske agenter.Det som likevel gir regjeringen en viss autoritet er marskalk Petains navn.Petain er statssjef og formelt kan han avskjedige og tilsette ministre som han selv finner for godt.Men Petain er over 80 år gammel,og det er klart at han ikke har krefter til å fylle en så ansvarsfull stilling.Det blir derfor vidt spillerum for intriger fra hans mer eller mindre kompromiterte medarbeidere.Den sterkeste mann i regjeringen er visestatsminister,admiral Darlan.Darlan representerer den retning i Vichy som går helt inn for samarbeide med Tyskalnd.Darlan har en farlig rival i general Weygand,som har stor innflytelse på den gamle marskalk.Weygand er ikke medlem av regjeringen,men som guvernör i det franske kolonirike i Afrika inntar han en sterk maktstilling. Hver gang det skal fattes viktige vedtak i Vichy blir Weygand innkalt. Det ubesatte Frankrike betyr ikke stort rent militært.Tyskerne kunne sikkert besette landet på noen dager,og når det ikke har gjort det beror det i förste rekke på to forhold.Störstedparten av den franske flåten,som er større enn den italienske,er ennå i god behold.Hvis tyskerne går til aksjon risikerer de at flåten slutter seg til England og de frie franske styrker.Det samme gjelder også de franske kolonier i Afrika. General Weygand har her til rådighet en stor og godt utrustet arme av franskmenn og innfödte,og kan nårsomhelst begynne en fransk frihetskamp fra koloniene.Tyskerne må derfor vise forsiktighet slik at ikke flåten og koloniherren slutter seg til fienden.Helt siden i fjor sommer har tyskerne planmessig arbeidet for å gjöre Vichyregjeringen til et lydig redskap for seg.Dermed vilde også flåten og det franske koloniriket kunne overtas av tyskerne.Men hittil har de hatt forholdsvis lite held med seg.Petain har holdt igjen,åpenbart understöttet av Weygand.I desember i fjor kom det til en krise i det tysk-franske "samarbeid",og denne krisen er i virkeligheten ennå ikke löst.Laval ble da sparket ut av Vichyregjeringen fordi han gikk helt inn for å kapitulere for de tyske krav,og tross stadig tysk press har Petain nektet å ta ham inn igjen.

I begynnelsen av august ble Vichyregjeringen satt under nytt voldsomt press.De tyske krav gikk da bl.a. ut på en vidtgående omdannelse av regjeringen og dessuten ble det stillet krav om fly og flåtebaser i Vest-Afrika,Marokko og Algier.Disse siste militære krav ser det forelöbig ikke ut til at Vichy har gått med på.Derimot er regjeringen blitt omdannet slik at tyskernes mann,admiral Darlan,har fått utvidet makt. Darlan er nå også blitt forsvarsminister og dermed er også Weygand stillet direkte under ham.Den 27 august ble den tidligere krigsminister, general Huntzinger,utnevnt til överstkommanderende for de franske tropper i nord-Afrika,mens Weygand fortsetter som guvernör.Disse forandringer betyr en svekkelse for Weygands maktstilling,og det er fare for at de danner innledningen til direkte militære innrömmelser til tyskerne i de franske kolonier.

For öyeblikket er det ikke lett for Vichy å innlate seg på fullstendig kapitulasjon.Det franske folk er overveiende tyskfientlig,og med god grunn.Franskmennene fikk föle krigens redsler og ödeleggelser under felttoget i fjor,og siden har de måttet finne seg i at en veldig okkupasjonsarme har plyndret landet systematisk,slik at det er stor nöd i en rekke byer og distrikter.Dertil kommer at fienden ennå holder 1,5 mill franskmenn som krigsfanger,dvs.som tvangsarbeidere i Tyskland.Under slike forhold er det ikke å undre seg over at den franske befolkning setter sin lit til de russiske armeer som nå i over to måneder har fört en heroisk kamp mot den tyske voldsmakt.Tyskerne og Vichyregjeringens forsök på å skape en korstogsstemning mot Sovjetsamveldet har vært like misslykket i Frankrike som i de andre okkuperte land.I en radiotale til det franske folk den 12 august ga da også marskalk Petain uttrykkk for sin bekymring over at hans regjering ikke hadde folket bak seg.At stemningen er tyskfientlig viser også de massearrestasjoner som tyskerne stadig foretar i det okkuperte område,særlig i Paris.Det heter da naturligvis at det er kommunister som arresteres,men i dag kalles jo alle som motarbeider tyskerne for kommunister.Det er også karakteristisk for stemningen at Laval ble skutt av en ung patriot som meldte seg "frivillig" til en fransk antibolsjevistisk legion for derved å skaffe seg våpen i kampen mot tyskerne og de franske Quislinger.

Vichyregjeringen har latt seg drive fra skanse til skanse under det stadige tyske press.De ga tyskerne flyplasser i Syria,og nå er Syria tapt for Frankrike.De ga japanerne innpass i Indo-China,og bare en alliert seier kan bringe denne rike koloni tilbake til Frankrike.Hvis Vichy også gir etter i Nord-Afrika vil resultatet bare bli at det franske kolonirike forsvinner.Men Vichy vil ikke få den franske befolkning med seg på en slik politikk.Alle nasjonale krefter i Frankrike og i koloniene vil da samle seg til stötte for general de Gaulle,som har kommandoen over de fri franske styrker.Disse styrker teller etter de siste meldinger ialt 60 000 mann.

Matvarekrisen.

Det er nå skrikende mangel på de fleste slags matvarer neston overalt i landet.Aldri för har det vært mangel på bær midt i bærtiden eller på grönsaker og poteter på denne tid av året,og heller ikke har det noengang vært mangel på melk.Kjött og flesk har neston ikke vært å oppdrive på mange måneder,og det har vi så smått vennet oss til,men nå ser det ut til at også de andre viktigste hovednæringsmidler skal forsvinne fra markedet.Til og med fisk er det vanskelig å skaffe- selv i kystbyene.Og hva er grunnen? Grunnen er at tyskerne beslaglegger stadig större mengder av de matvarer vi skal leve av.Det går nå hver dag store forsyninger av frossen flöte,forske poteter og kjött til krigsskueplassen i Finnland.På Oslo slakthus har det aldri vært arbeidet som i dag,men alt slakt går til tyskerne.På en enkelt dag ble det slaktet omkring 1300 dyr,og samtidig står byens kjöttforretninger tomme,og de som står i kö står der forgjeves.

Tyskerne drar rundt på gårdene og rekvirerer slakt,grønnsaker og bær, og det hender at de stanser lastebilene på landeveiene utenfor Oslo og rekvirerer lasten.Tyskerne lagrer også en mengde matvarer.Således har de tatt de fine lagerrummene under gårdsplassen på Pellerins fabrikk i Oslo.Her har de bl.a. lagret 160 tonn ost,180 tonn pølse, og flere hundre tonn smør og margarin,og lagret våkser stadig.Men det er ikke bare tyskerne som forsyner seg,deres leiesvende får også sin andel.Nazisten skipsreder Stenersen holdt forleden stor innvielsesfest i sin nye luksusvilla i Ullernåsen.Quisling,Hagelin og en rekke tyske offiserer var tilstede og serveringen var utsøkt.Bl.a. hadde Stenersen gjennem Nasjonal Samling rekvirert 20 liter kremfløte direkte fra melkeforsyningen.

Ensrettingen av den offentlige administrasjon. Avskjedigelser av dyktige og mangeårige administrasjonssjefer og andre fumksjonærer hører til dagens orden.I forrige uke fikk telegrafverkets distriktssjef i Oslo,Tennfjord og direktør Kristiansen ved Oslo telefonanlegg beskjed om at nå måtte de enten gå inn for N.S. og nyordningen eller også fikk de avskjed.Omtrent samtidig ble postdirektør Torp avskjediget på dagen,og det samme er tilfelle med direktør Johan Hvidsten i Direktoratet for arbeidsformidling.- Teatersjef Normann har sagt opp sin stilling ved Nasjonalteatret.Han slutter 15 september.

Angivere og spioner. Omkring 1.august reiste 25 mann av det politiske statspoliti under falsk navn og med falsk pass til Sverige. De reiste etter tysk oppdrag for å spionere blant nordmenn som er i Sverige og for å komme på spor etter det illegale arbeid som drives i Norge.Her er navnene på noen av disse ynkelige krypene:Politibetjent Aksel Wåge,overkonstablene T.Bakkerud og P.Kruke,konstablene J.Wold,P.Pedersen,G.Furusæth,F.Halsene,J.Nordanger,H.Lorentzen, O.Johnsen,T.Sunne,G.Ruud,W.Borgersen,A.Hansen og M.Dahle.En del sivile reiste også med.Betalingen skal være kr.200.-ekstra pluss kr.25.- for hver angivelse.-Ellers er dem mange bra folk i politietaten. Det er betegnende for stemningen at siden 25 september i fjor har omkring 1200 politifolk i Oslo meldt seg ut av N.S. Politimesteren har nå bestemt at alle inn og utmeldinger i N.S. fra medlemmer av politikorpset skal sendes gjennem ham personlig.-Judas Lie har sendt politimestrene et rundskriv om "forholdsregler for å hindre norske statsborgere i å flykte fra landet".Her heter det at når det må antas at en norsk statsborger har forlatt landet,skal vedkommende familie avhøres og den flyktedes formue beslaglegges.Rapport skal straks sendes statspolitisjefen som i hvert enkelt tilfelle vil konferere med det tyske sikkerhetspoliti "som vil treffe beslutning om hva der videre skal foretas."